

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАКОННОСТІ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Маркін Сергій Ігорович

*кандидат юридичних наук, доцент,
адвокат*

Судовий захист у спорах публічних закупівель виступає важливим інструментом забезпечення прозорості та законності використання бюджетних коштів і справляє комплексний вплив на ефективність їх розподілу. Передусім судовий контроль дає змогу виявляти та усувати порушення процедур закупівель. За наявності незалежного судового нагляду замовники позбавляються можливості безкарно укласти договори без конкуренції або з відступом від вимог законодавства, оскільки такі правочини можуть бути визнані судом недійсними чи скасованими з покладенням обов'язку повторного проведення закупівлі, що унеможливує нецільове використання коштів і фактично страхує державний бюджет від неефективних витрат, що підтверджується судовою практикою України, у якій неодноразово визнавалися недійсними договори, укладені з порушенням тендерних процедур [1].

Водночас судовий захист сприяє формуванню добросовісної конкуренції та досягненню оптимальної ціни закупівлі. Усвідомлення реальної можливості оскарження рішень замовника стимулює ширше коло суб'єктів господарювання брати участь у тендерах, навіть за наявності сумнівів щодо прозорості процедур. Зростання конкуренції, у свою чергу, призводить до зниження вартості предмета закупівлі та підвищення якості пропозицій, що дозволяє державі більш раціонально використовувати фінансові ресурси. За результатами досліджень Transparency International, ефективні й прозорі тендерні процедури безпосередньо впливають на економію коштів і підвищення довіри з боку громади та донорів [2], що набуває особливої ваги в умовах обмежених бюджетних можливостей.

Крім того, судова практика у спорах публічних закупівель відіграє важливу роль у формуванні єдиних правил правозастосування та превенції зловживань. Рішення судів, зокрема Верховного Суду, містять правові позиції щодо статусу замовників, вимог до тендерної документації, допустимих меж зміни істотних умов договору та інших ключових питань [3]. Такі роз'яснення уніфікують практику, зменшують рівень правової невизначеності та звужують простір для маніпуляцій. У

результаті замовники заздалегідь усвідомлюють межі допустимої поведінки, а учасники процедур чітко розуміють свої права й механізми їх захисту, що робить систему публічних закупівель більш передбачуваною, стабільною та економічно ефективною.

Отже, судовий контроль у сфері публічних закупівель є ключовою гарантією законності та раціонального використання бюджетних коштів. Його значення полягає не лише у можливості відновлення порушених прав конкретних учасників процедур, а й у системному впливі на підвищення прозорості та ефективності всієї закупівельної системи. Через механізм судового захисту держава отримує інструмент протидії зловживанням, недобросовісній конкуренції та нецільовому витрачання фінансових ресурсів. Формування сталої та послідовної судової практики забезпечує єдність правозастосування, підвищує рівень правової визначеності й дисциплінує як замовників, так і учасників торгів. У результаті судовий контроль сприяє не лише економії бюджетних коштів, а й зміцненню довіри суспільства до інститутів публічної влади. Саме тому ефективний судовий захист слід розглядати як необхідну умову функціонування сучасної, прозорої та соціально орієнтованої системи публічних закупівель.

Література:

1. Постанова Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 04 листопада 2021 року у справі № 910/2265/21. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100843532>
2. Як українські міста справляються з прозорістю бюджетів і закупівель? URL.: <https://ti-ukraine.org/news/yak-ukrayinski-mista-spravlyayutsya-z-prozoristyu-byudzhativ-i-zakupivel/>
3. Дайджест судової практики Верховного Суду щодо вирішення спорів у сфері публічних закупівель. URL.: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/info_anons_daidget_oglyad/1659891/